

Nr 6.

Av herr **Hallén**, om årligt understöd åt folkskolläraren Axel Anderssons änka Alma Charlotta Andersson.

I Kungl. Maj:ts reglemente för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., givet den 31 december 1919, är i § 32 rörande familjepension stadgat: »Äktenskap grundlägger ej pensionsrätt, om det ingås efter det mannen fyller 65 år».

Folkskolläraren Axel Andersson, Värmlands Nysäter, som avlidit den 5 februari 1943, efterlämnande änkan Alma Charlotta Andersson, har tjänstgjort som ordinarie lärare i folkskolan i 42 år, 1878—1919, och som vikarierande lärare i cirka tre år. Hela hans ordinarie tjänstetid har alltså varit förlagd till den tid, då Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa var gällande, med undantag av blott hans sista tjänstår, 1919, till vilket samma års reglemente enligt en kungl. kungörelse med avseende på familjepension retroaktivt sträcker sig. Dock är att märka, att reglementet av år 1919 utgavs först sista dagen nämnda år och utkom från trycket den 4 mars 1920. I reglementet av 1875 var Axel Andersson såsom delägare i änke- och pupillkassan under hela sin ordinarie tjänstetid tillförsäkrad familjepensionsrätt för hela livet, oavsett vid vilken ålder äktenskapet ingåtts.

Då berörde lärare genom döden förlorade sin förra hustru, som efterlämnade en 23-årig vanför son, vilken ej kunde behärska sina lemmar, ej stå eller gå, icke ens föra maten till munnen, men hade goda själsförmögenheter, måste mannen för att erhålla god och billig hjälp till den vanföres skötsel år 1925 ingå nytt äktenskap, så att omskrivne son fick åtnjuta moderlig omvårdnad till sin död 1931 samt mannen sedan på sin ålderdoms dagar erhålla den bästa hjälp och omsorg. Vid äktenskapets ingående var mannen på grund av bestämmelserna i 1875 års reglemente i den fasta övertygelsen, att han skulle ha familjepensionsrätt oavsett åldern, emedan han därför troget tjänstgjort förutom vikariatiden i 42 år som ordinarie lärare. Han kunde ej tro, att statsmakterna skulle vilja eller kunna taga denna rätt ifrån honom, helst som densamma förvisso städe under hans tjänstgöring ansågs och även nu måste anses som en betydande del av hans eljest under hans tjänstgöringstid lilla och otillräckliga lön. Rätten till familjepension skänkte honom trygghet, så att han ej behövde oroa sig för hustruns ekonomiska ställning, i händelse hon skulle

överleva honom. Icke ens statens pensionsanstalt kunde år 1926 meddela upplysning, huruvida Axel Andersson skulle erhålla familjepensionsrätt enligt reglementet av år 1875. Först år 1933 erhöles från nyssnämnda anstalt det besked, att folkskollärare, som tjänstgjort år 1919, skola tilldömas familjepensionsrätt enligt reglementet av samma år, vadan Axel Anderssons gamla för livstiden tillförsäkrade och med 42 års tjänst intjanta rätt till familjepension genom 1919 års pensionsstadga blivit upphävd, enär han vid sitt sista äktenskaps ingående råkade vara över 65 år. Detta måste bliva en stor orättvisa, helst som Andersson redan åren 1912—1918 hade intjant rätt till familjepension och hade haft den, vilketdera av dessa åren han hade avgått, således även om han hade avgått med året 1918. Därför att han avgick först med år 1919, oaktat han då enligt nästföregående års stadganden tjänstgjort sju år mer än behövt för familjepensionsrättens bibehållande, skulle han förlora densamma, och denna så kännbara förlust blir som ett straff, i stället för att han med sin långa och trogna tjänstgöring förtjänat belöning. Se bilaga 1.

Det måtte ha varit ett förbiseende av dem, som skrevo stadgarna i 1919 års reglemente, att de ej i övergångsstadgarna rörande familjepension intagit en bestämmelse, som bibehållit de folkskollärare, vilka stodo färdiga till avgång de närmaste åren, i synnerhet 1919 och 1920, vid deras gamla rätt till familjepension. Detta synes bekräftat av att Kungl. Maj:t och riksdagen år 1938 beslutat bibehålla de lärare, som tjänstgjort under första hälften av år 1938, vid deras gamla rätt till familjepension, så att änka efter sådan lärare, i motsats till de därefter nyblivna lärarnas, erhåller pension, även om äktenskapet ingått efter det mannen fyllt 60 år. Med samma, för att ej med hänsyn till hans långa tjänstgöring mot mycket liten lön säga större, rätt bör Axel Andersson, som avgick med år 1919, bibehållas vid sin under år 1878 och följande år till 1919 ägda rätt till familjepension enligt 1875 års reglemente, så att hans änka erhåller pension, oaktat sista äktenskapet ingåtts efter det han fyllt 65 år, helst som Andersson varje år 1878—1918 fullgjort föreskrivna inbetalningar till änke- och pupillkassan och år 1919, då denna kassa övertogs av staten, till familjepensionskassan inbetalt 100 kronor samt även sedan han avgått från ordinarie tjänst med tjänstepension från 1 januari 1920 — i motsats till vad i nyaste familjepensionsreglementet är stadgat, att befattningshavare skall erlägga pensionsavgift (familjepensionsavdrag) endast så länge han tjänstgör — fått från och med sistnämnda år till och med 1942 till familjepensionskassan varje år inbetala 75 kronor enligt ett från reglementet 1875 övertärd stadgande. Rättvisan kräver till följd därav, att Anderssons änka på grund av samma reglemente erhåller pension, då mannen för änkepensions bekommande gjort årliga inbetalningar i ej mindre än 65 år. Inbetalningen jämte räntor belöper sig till mellan 12 000 och 13 000 kronor.

Man bör därför till Axel Andersson återge hans under i det närmaste hela hans långa ordinarie tjänstetid lagligen ägda och så välförtjänta rätt till fa-

miljepension, helst som han av trängande behov ingick sitt sista äktenskap efter fyllda 65 år i den övertygelsen, att han enligt reglementet av 1875 ägde familjepensionsrätt, så att hans änka Alma Charlotta Andersson måtte erhålla en välbehövlig pension eller i annan form få ett årligt understöd i likhet med vad riksdagen år 1939 beviljade änkan Adolfina Pettersson, Närby, Fiskebäckskil, vars avlidne man varit folkskollärare och ingått sitt sista äktenskap efter fyllda 65 år.

Att Axel Andersson med större rätt än de nu avgående folkskollärarna bör bibehållas vid sin gamla familjepensionsrätt på grund av att staten år 1919 övertog folkskollärarnas änke- och pupillkassa, som nämnda år hade ett överskott på i runt tal inemot tre miljoner kronor utöver vad som erfordrades för fullgörandet av de framtida förbindelserna gentemot de dåvarande delägarnas eventuella efterlevande, torde framgå därav att han själv under hela sin långa ordinarie tjänstetid, utom sista året, varit delägare i och gjort årliga inbetalningar till densamma.

Under föregående behandling av Axel Anderssons familjepensionsfråga inom ecklesiastik- och finansdepartementen har hans familjepensionsrätt tillstyrkts av skolöverstyrelsen och folkskolläraryförbundet, där främst att märka folkskollärarnas ombud i pensions-sakkunniga år 1938 överlärare Rickard Örtendal, Stockholm. Förbundet lär ha föreslagit, att om ej familjepensionsrätt anses kunna meddelas åt Axel Andersson, det i annan form må tilldelas honom rätt, så att hans änka erhåller årligt understöd.

Det må även här påvisas vad pensionerade folkskollärares riksförbund i sin under hösten 1938 till Kungl. Maj:t inlämnade framställning rörande folkskollärarnas familjepensioner säger: »Riksförbundet kan ej finna annat än att varje åldersgräns i berörda hänseende innebär en orättvisa mot de lärar-änkor, som drabbas av denna bestämmelse, alldenstund deras make under hela sin tjänstetid och även som pensionär erlagt avgifter för att trygga ankans ekonomiska ställning».

Familjepensionsrätt för Axel Andersson tillstyrkes enhälligt av skolstyrelsen i Långserud — där Andersson längsta tiden, åren 1885—1922, varit lärare — på grund av att Andersson regelbundet betalat sina pensionsavgifter och det pensionsreglemente, som varit gällande under Anderssons ordinarie tjänstetid utom under hans sista tjänstår, medger rätt till pension åt efterlevande änka efter folkskollärare utan hänsyn till vid vilken tid äktenskapet ingåtts. Se bil. 2.

Att bevilja Anderssons änka pension kan ej medföra några avskräckande konsekvenser, enär det för visso icke finnes någon mer folkskollärare av dem, som avgingo åren 1919 och 1920, vilken i likhet med Axel Andersson ingått sitt sista äktenskap efter fyllda 65 år samt har 42 ordinarie tjänstår och till familjepensionskassan erlagt årliga avgifter i sextiofem år.

Änkan Alma Charlotta Andersson, som är 68 år gammal och har klen hälsa och lider av ledgångsreumatism, kan komma att behöva anlita fattigvården,

om hon ej erhåller pension, vartill hennes man i livstiden gjort så många års inbetalningar.

Med hänsyn till vad sålunda här och i bilagda skrivelser blivit anfört hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att åtgärder vidtagas, så att till avlidne folkskolläraren Axel Andersson, Värmlands Nysäter, återbördas hans i 41 år ägda och med 42 års tjänstgöring förtjänta rätt till familjepension enligt Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875, så att hans änka Alma Charlotta Andersson må under sin återstående levnad erhålla årligt understöd, motsvarande vad hon eljest skulle i pension hava erhållit.

Stockholm den 12 januari 1944.

Harald Hallén.

Bilaga 1.

Tillförordnade folkskolläraren A. Andersson, vilken under en tid 25 veckor förestått Bolstads församlings östra folkskola, har fullgjort sin tjänst till såväl församlingens som skolrådets fullkomliga nöje och belåtenhet, det varder härmed på begäran intygat.

Bolstad den 22 december 1877.

O. Lindegren.
Kyrkoherde.

Folkskolläraren Axel Andersson från Södra Fjell i Steneby församling är född den 15/7 1857, har i sju (7) år förestått folkskolan i Fjells och Långeds rotar och skött denna sin befattning med allvar, nit och skicklighet till både min och skolrådets fulla belåtenhet, och då han tillika är vår kyrkas lära och bekännelse varmt tillgiven samt förer en hedrande vandel, anser jag mig hava goda skäl att honom till det bästa rekommendera, då han nu ämnar söka mera lönande befattning.

Steneby den 11 november 1884.

J. Johansson.
Pastor och ordförande i skolrådet.

Utdrag ur protokoll, hållet vid sammanträde med Långseruds kyrko- och skolråd den 21 september 1919.

§ 4.

Behandlades folkskolläraren herr Axel Anderssons i Sillingebyn begäran om avsked från sin tjänst från och med den 1 jan. 1920 mot åtnjutande av pension efter 3 000 kronors lön. Under erkännande av herr Anderssons långvariga och trogna tjänst beslöt skolrådet bevilja hans avsked samt på det varmaste tillstyrka den begärda och välförtjänta pensionen.

Som ovan.

Karl Järner.
Ordförande.

Bilaga 2.

Utdrag av protokoll vid sammanträde med Långseruds skolstyrelse den 2 november 1939.

§ 15.

Förre folkskolläraren och kantorn Axel Andersson, som tjänstgjort som ordinarie folkskollärare åren 1885—1919 och 1920—1922 tjänstgjort som vikarie inom Långseruds skoldistrikt, hade begärt skolstyrelsens yttrande över sin anhållan om rätt till familjepension.

Då herr Andersson regelbundet inbetalat sina pensionsavgifter och det pensionsreglemente, som varit gällande under Anderssons ordinarie tjänstetid utom under hans sista tjänsteår, medgav rätt till pension åt efterlevande änka efter folkskollärare utan hänsyn till, vid vilken tid äktenskapet ingåtts, tillstyrkte skolstyrelsen enhälligt herr Anderssons anhållan om rätt till dylik familjepension.

Som ovan.

CARL EDVINSSON.
Ordförande.

A. Olsson.
Överlärare.
